

C-282/20. sz. ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2020. június 26.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Spetsializirana nakazatelen sad (Bulgária)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2020. június 22.

Az eljárásban részt vesz:

Spetsializirana prokuratura

Vádlott:

ZX

Az alapeljárás tárgya

Az eljárás a Nakazatelno protsesualen kodeks (a büntetőeljárásról szóló bolgár törvénykönyv, a továbbiakban: NPK) 485. és azt követő cikkei alapján indult.

A kérdést előterjesztő bíróság az alapeljárásban emelt vád vizsgálata során megállapította, hogy a vád annak pontatlanága és hiányossága miatt hibás. A nemzeti jogszabály nem teszi lehetővé a hibák megszüntetését. Felmerül tehát a kérdés, hogy mégis meg kell-e szüntetni ezt a pontatlanságot és hiányosságot, és ha igen, milyen módon.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogalapja

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 267. cikke első bekezdésének b) pontja alapján került sor.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

Összeegyeztethető-e a 2012/13 irányelv 6. cikkének (3) bekezdésével és a Charta 47. cikkével az olyan nemzeti jogszabályi rendelkezés – nevezetesen a Bolgár Köztársaság Nakazateleno protsesualen kodeksa (a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv) 248. cikkének (3) bekezdése –, amely szerint nem létezik olyan eljárási szabály, amely alapján a büntetőeljárásban tartott első bírósági tárgyalás (előkészítő tárgyalás) berekesztését követően megszüntethető lenne a vádirat tartalmi pontatlansága és hiányossága, amely a vádlott váddal kapcsolatos tájékoztatáshoz való jogának megsértését eredményezi?

Az e kérdésre adandó nemleges válasz esetén: Megfelel-e a fent említett rendelkezéseknek, valamint a Charta 47. cikkének a vád módosítására vonatkozó nemzeti rendelkezések olyan értelmezése, amely a tárgyaláson lehetővé teszi az ügyész számára, hogy olyan módon szüntesse meg a vádirat tartalmi pontatlanságát és hiányosságát, amely ténylegesen és hatékonyan figyelembe veszi a vádlottnak a vád megismeréséhez való jogát, vagy pedig az felel meg e fent említett rendelkezéseknek, ha az eljáró bíróság mellőzi a bírósági eljárás megszüntetésére és az ügynek az ügyész elé új vádirat elkészítése céljából történő visszautalására vonatkozó nemzeti tilalom alkalmazását?

Az uniós jogi rendelkezések és a Bíróság ítélkezési gyakorlata

A büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról szóló, 2012. május 22-i 2012/13/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2012. L 142., 1. o.; helyesbítés: HL 2019. L 39., 28. o.), a 6. cikk (3) bekezdése

Az Európai Unió Alapjogi Chartája, 47. cikk

2018. június 5-i Kolev és társai ítélet, C-612/15, ECLI:EU:C:2018:392

2020. május 14-i UY ítélet, C-615/18, ECLI:EU:C:2020:376

2020. február 12-i Kolev és társai ítélet, C-704/18, ECLI:EU:C:2020:92

A hivatkozott nemzeti rendelkezések

Nakazatelen kodeks (bolgár büntető törvénykönyv, a továbbiakban: NK), a 244. cikk (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett (2) bekezdése, 243. cikk

Nakazateleno-protsesualen kodeks (a büntetőeljárásról szóló bolgár törvénykönyv, NPK), a 246. cikk (2) és (3) bekezdése, a 248. cikk (1) bekezdésének 3. pontjával összefüggésben értelmezett (5) bekezdésének 1. pontja, a 249. cikk (2) bekezdése és (4) bekezdésének 1. pontja, 287. cikk, 288. cikk, a 335. cikk (1) bekezdésének 1. pontja, a 351. cikk (2) bekezdése

A tényállás és az eljárás rövid bemutatása

- 1 A Spetsializirana prokuratura (szakosított ügyészség, Bulgária) vádat emelt ZX ellen bel- és külföldi átváltási árfolyammal rendelkező hamis pénz 2015. július 19-én 1 óra 30 percig elkövetett – az NK 244. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett (2) bekezdése alapján büntetendő – birtoklása, mégpedig 88 darab olyan 200 eurós bankjegy birtoklása miatt, amelyekről tudta, hogy hamisítottak.
- 2 Az előkészítő bírósági tárgyaláson kifejezetten megvitatták a vádirat szabályszerűségét; ezt a védelem nem vonta kétségbe. A bíróság megállapította, hogy a vádirat alakilag jogszerű.
- 3 A bizonyításfelvételt követően a bíróság az eljárás résztvevőinek meghallgatására és az ítélethirdetésre vonatkozó feltételek vizsgálata során megállapította, hogy a vádirat ténylegesen némileg pontatlan és hiányos, ami az előkészítő tárgyaláson elkerülte a figyelmet.
- 4 A 88 darab hamisított bankjegy birtoklásának időszaka nincs pontosan megjelölve, mivel a tényállásra vonatkozó részben egy hosszabb időszak, az indítványi részben viszont csak egy másfél órás időszak szerepel.
- 5 Amennyiben a vádemelésre az NK 244. cikke alapján került sor, annyiban az NK 244. cikke szerinti cselekmény egyik tényállási eleme a hamis pénz „nagy mennyiségben” történő birtoklása. Ezen elem fennállására az ügyésznek kell hivatkoznia; ez a hivatkozás a vádirat szabályszerűségének egyik feltétele. A konkrét ügyben az ügyész azt állította, hogy a vádlott 88 darab bankjegyet birtokolt, azt azonban nem, hogy ez a körülmény „nagy mennyiségben” történő birtoklást valósít meg. Ez arra enged következtetni, hogy a vádirat alakilag jogellenes, mivel hiányosan ismerteti a büntetendő cselekmény jogi ismérveit. Konkrétan nem került sor egy tényállási elem („nagy mennyiség”) megjelölésére. Ezen elemet azonban meg kell jelölni ahhoz, hogy a vádirat alakilag szabályszerű legyen.
- 6 A vádirat szövege szerint a vádlott „hamis pénzt” birtokolt. Az NK 244. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett (2) bekezdésének szövegében viszont „hamisított pénz” szerepel; a 244. cikk (2) és (1) bekezdésében sehol sem szerepel a „hamis pénz” kifejezés. Az NK 244. cikke esetében másfelől az NK 243. cikke szerinti alaptényállás minősített esetéről van szó; az utóbbi rendelkezés szerint a „pénzhamisítás” „hamis pénz előállítását” vagy „valódi [pénz] meghamisítását” jelenti. A „hamis pénz” esetében tehát a „hamisított pénz” egyik kategóriájáról van szó. A vádirat szövegének ezért nemcsak a speciálisabb „hamis” megjelölést, hanem a pénz általánosabb, „hamisított” megjelölését is tartalmaznia kell.
- 7 Az NK 244. cikke szerinti cselekmény az NK 243. cikke szerinti alaptényállás egyik változata. Az NK 244. cikke szerinti tényállás egyes elemeit ezért az NK 243. cikkének szövege tartalmazza, és azok nem szerepelnek külön az NK

244. cikkének szövegében. Ez a helyzet egyrészt a jogsértés tárgyának büntethetőséget megalapozó „hamisított” és „hamis” ismervét illetően, mivel e fogalmak meghatározása az NK 243. cikkében szerepel. Másrészt a jogsértés tárgyának a „[...] bel- és külföldi átváltási árfolyammal rendelkező” további ismérve is ebbe a körbe tartozik, mivel azt szintén csak az NK 243. cikke tartalmazza.

- 8 Ezek a tényállási elemek szó szerint szerepelnek a vádiratban, azonban az azokat tartalmazó rendelkezésre való hivatkozás nélkül; a vádirat nem hivatkozik ugyanis az NK 243. cikkének (1) bekezdésére.
- 9 A szavakban történő jogi minősítés ezért eltér a számokkal történő jogi minősítéstől, mivel szavakkal a vádirat tartalmazza az NK 243. cikke (1) bekezdése szerinti elemeket, nem hivatkozik azonban a cikk számára. Ezért a vádiratot ki kell egészíteni azzal, hogy a vád nem kizárólag az NK 244. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett (2) bekezdésén, hanem az NK 243. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 244. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett (2) bekezdésén alapul.
- 10 A 2020. június 12-i bírósági tárgyaláson a kérdést előterjesztő bíróság rámutatott a vádirat e hibáira. Az ügyész jelezte, hogy készen áll e hibákat a vádnak a vádirat kijavítása formájában történő módosítása útján megszüntetni a 88 darab bankjegy birtoklása időszakának megjelölésével, annak tisztázásával, hogy ez „nagy mennyiségnek” minősül-e, és hogy hamisított pénzről van-e szó, valamint a jogi minősítés esetében a cikkek számának helyes megjelölésével.
- 11 A védelem jelezte, hogy hozzájárul a vádirat módosításához, ha valóban ez az egyetlen lehetőség a vádirat hibáinak megszüntetésére.
- 12 A kérdést előterjesztő bíróságnak el kell döntenie, hogy megszüntethetők-e a vádirat hibái az ügyész bírósági tárgyaláson tett nyilatkozata útján.
- 13 A kérdést előterjesztő bíróság véleménye szerint e hibák jellegüknél fogva lényegesek, mivel akadályozzák a büntetőeljárás jogszerű lefolytatását. A vádirat pontatlansága és hiányossága esetén ugyanis a bíróság nem tud ítéletet hirdetni, mivel a bűncselekmény egyes elemeit, részeit vagy azok jogi minősítését először az ítélet tartalmazná. Ez jogellenes, mivel a vádlottat a vád valamennyi eleméről tájékoztatni kell ahhoz, hogy védekezhessen, és nem tájékoztatható csak az ítélettel, amely elítélést is tartalmazhat. A bíróság olyan ítéletet sem hirdethet ki, amelyben a vádirat hiányos tartalmát ismerteti, ez ugyanis sértené a törvényesség elvét, mivel egy ilyen ítélet (akár elítélést, akár felmentést tartalmaz) olyan cselekményre vonatkozna, amely a jogszabályban meghatározottnál kevesebb tényállási elemmel rendelkezik.
- 14 A kérdést előterjesztő bíróság véleménye szerint a hibákat már az előkészítő bírósági tárgyaláson meg kellett volna állapítania, meg kellett volna szüntetnie a bírósági eljárást, és az ügyet a hibák új vádirat útján történő megszüntetésének

szükségességére rámutatva vissza kellett volna utalnia az ügyész elé. Ez azonban nem történt meg.

- 15 A nemzeti jog sajátosságai miatt a vádirat hibái már nem szüntethetők meg az előkészítő tárgyalást követően. Ezért felmerül a kérdés, hogy alkalmazható-e az ügyészség által javasolt eljárási eszköz, vagyis a hibáknak a vád módosítása útján történő megszüntetése.

Az alapeljárásban részt vevő felek alapvető érvei

- 16 Az ügyészség nem foglalt állást az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésével kapcsolatban.
- 17 A védelem úgy véli, hogy nem kell előzetes döntéshozatal iránti kérelmet előterjeszteni, mivel az eljárásjog megsértése nem orvosolható.

Az előzetes döntéshozatalra utalás indokainak rövid bemutatása

- 18 A vádirattal az ügyész meghatározott váddal fordul a bírósághoz, a bíróság pedig érdemben határoz azáltal, hogy a vádlottat bűnösnek vagy ártatlannak nyilvánítja. A vádirat akkor szabályszerű és alakilag jogszerű, ha megfelel az NPK bizonyos követelményeinek.
- 19 A vádiratnak kötelező jelleggel teljeskörűen tartalmaznia kell a tényállás valamennyi elemét (tényállási elemek). Az alapeljárás tényállására tekintettel az alábbiak kötelezők:
- a cselekmény elkövetésének időszakát pontosan és ellentmondásmentesen meg kell jelölni;
 - ha a jogszabály szövege bizonyos, a cselekményt összességében bűncselekménnyé tevő elemeket tartalmaz, a vádiratban ezen elemek mindegyikét meg kell jelölni anélkül, hogy közülük némelyiket kihagynák;
 - ha valamely büntetőjogi rendelkezés egy bizonyos bűncselekmény alaptényállását, a következő büntetőjogi rendelkezés pedig ugyanazon bűncselekmény speciális tényállását (vagyis annak különös esetét) tartalmazza, akkor a vádiratban valamennyi elemet, köztük az alaptényállás elemeit is meg kell jelölni, ha azok a speciális tényállásra vonatkoznak;
 - a vádiratban mind szóban, mind számokkal meg kell jelölni valamennyi tényállási elemet, ami azt jelenti, hogy azokat mind szavakkal, mind az azokat tartalmazó jogszabályi rendelkezést jelölő számokkal (cikk, bekezdés, pont, alpont) meg kell jelölni.
- 20 A 2017. évi reformig a bíróságnak lehetősége volt az eljárás bármely szakaszában megszüntetni a bírósági eljárást és az ügyet a vádirat tartalmi hibáinak

megszüntetése céljából visszautalni az ügyész elé. Hasonló jogkörrel rendelkezett a másodfokú és a felülvizsgálati fórumként eljáró bíróság is, amely ezt a jogkört a másodfokú bíróságnak adott kötelező jellegű utasítások útján gyakorolta.

- 21 A 2017. évi reformot követően e jogkör már csak az elsőfokú előkészítő tárgyaláson gyakorolható. Ennek berekesztését követően a jogszabály nem ír elő eljárást az ilyen jellegű hibák megszüntetésére. Kifejezetten tilos különösen az ügyet visszautalni az ügyész elé.
- 22 Az első kérdés arra vonatkozik, hogy összeegyeztethető-e az irányelv 6. cikkének (3) bekezdésével a vádra vonatkozóan nyújtott tájékoztatás hibáinak kérdésében - az előkészítő tárgyalást követően - történő eljárásra vonatkozó nemzeti tilalom, és e hibák megszüntetésének ezzel összefüggő lehetetlensége; az irányelv 6. cikkének (3) bekezdése ugyanis „a vádra vonatkozóan részletes tájékoztatás” nyújtását, vagyis a vádra vonatkozóan pontos, teljes körű és ellentmondásmentes tájékoztatást biztosító nemzeti szabályozást kíván meg.
- 23 A nemzeti jogszabály lehetővé teszi a váddal kapcsolatos tájékoztatás minőségének kifogásolását és az e kérdésben történő eljárást, de csak és kizárólag az előkészítő tárgyaláson. A kérdés arra vonatkozik, hogy összeegyeztethető-e az irányelv 6. cikkének (3) bekezdésével a kizárólag ezen előkészítő tárgyalásra való korlátozás, vagy úgy kell értelmezni e rendelkezést, hogy azt az előkészítő tárgyalást követően, különösen az azt követő bírósági tárgyaláson is alkalmazni kell, miután a bizonyításfelvétel befejeződött, a bíróság azonban még nem hozott érdemi határozatot.
- 24 Ha tehát – más szóval – az előkészítő tárgyalás időpontjáig nem tartották tiszteletben a tájékoztatáshoz való jogot, és a hiba megszüntetésére ezen előkészítő tárgyaláson sem került sor, mindez azt jelenti, hogy az irányelv 6. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az előkészítő tárgyalás berekesztését követően már nem kell tiszteletben tartani az említett jogot?
- 25 A második kérdés akkor merül fel, ha az [Európai] Unió Bírósága arra a következtetésre jut, hogy az uniós joggal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely – az előkészítő tárgyalást követően – nem ír elő a vádlott váddal kapcsolatos tájékoztatáshoz való jogával összefüggő eljárási jogsértés orvoslására szolgáló eljárási intézkedést.
- 26 Ez a nemzeti jogszabály uniós joggal összhangban álló értelmezését teszi szükségessé, hogy így végső soron biztosított legyen a szükséges védelemhez való jog. Bár az irányelv 6. cikkének (3) bekezdése közvetlen hatállyal rendelkezik, mégis szükség van az e közvetlen hatály kifejtését lehetővé tevő nemzeti eljárásjogi szabályozásra (a Bíróság 2020. május 14-i UY ítélete, C-615/18, EU:C:2020:376, 69., 72., 73. és 75. pont).
- 27 Ezen eljárásjogi szabályozásnak két vetülete lehet.

- 28 Az első az lenne, hogy az ügyben eljáró bíróság olyan eljárási cselekményeket végez a bírósági tárgyaláson, amelyek biztosítják az eljárási hiba orvoslását és a vádlott váddal kapcsolatos tájékoztatáshoz való jogának teljes körű tiszteletben tartását. Ez a jogszabályi hézagok esetén történő értelmezésre vonatkozó nemzeti szabályok segítségével valósulhatna meg; a jelen ügyben az ilyen jellegű eljárási hibák előkészítő tárgyalást követő orvoslására vonatkozó jogszabályi rendelkezés hiánya a vád módosítása intézményének analógia útján történő alkalmazását teszi szükségessé. A bíróság részletesen az alábbi módon járna el: lehetőséget adna az ügyész számára arra, hogy a vádirat pontatlanságának és hiányosságának megszüntetése érdekében megfelelő tartalmi módosításokat végezzen, majd tájékoztatná a védelmet e módosításokról, és lehetőséget adna számára arra, hogy ezzel kapcsolatban indítványokat, többek között új bizonyítási indítványokat terjesszen elő.
- 29 A vád módosítása a vád egyes paramétereinek a bírósági tárgyaláson történő módosítására szolgáló eszköz. Erre a bírósági eljárás előzetes megszüntetése nélkül, illetve anélkül kerül sor, hogy az ügyet visszautalmák az ügyész elé a módosítások elvégzése érdekében, és hogy ezt követően újrakezdődne a bírósági szakasz. A vád mind a módosítást szükségessé tevő új körülmények alapján, mind abban az esetben módosítható, ha nem merülnek fel ilyen körülmények, az ügyész azonban hibát követett el a vádirat megszüvegezésekor. A vád módosítása esetében a védelmet garanciák illetik meg, konkrétabban a védelem kérelmére meg kell szakítani az ügy érdemében tartott tárgyalást, hogy a védelem fel tudjon készülni a módosított vádra; egyes esetekben a vádlott addigi észrevételei joghatásukat veszítik, és a vádlott további észrevételeket tehet; az ítélkezési gyakorlat elismerte a védelem ahhoz való jogát, hogy a módosításokkal kapcsolatban új bizonyítási indítványokat terjesszen elő. A nemzeti ítélkezési gyakorlat másfelől eddig még nem foglalkozott a vád módosításával mint a vádirat eljárásjogi hibái kijavításának eszközével. Jelenleg, mivel már kifejezetten tilos a bírósági eljárást megszüntetni és az ügyet visszautalni az ügyész elé, arra van lehetőség, hogy a vád módosítására vonatkozó rendelkezést kiterjesztő jelleggel új módon értelmezzék, hogy annak hatálya olyan esetekre is kiterjedjen, amelyekben a vádirat bizonyos eljárási hibákat tartalmaz, ideértve olyanokat is, hogy a cselekmény időszaka pontatlan, a vádirat tényállási elemeinek, valamint a vonatkozó rendelkezéseknek a megjelölése pedig hiányos a jogi minősítésben.
- 30 Ezen értelmezés alapját az „*a fortiori* érvelés” általánosan elismert értelmezési elve képezi. Ha lehetőség van arra, hogy a cselekmény elkövetésének időszakát egy teljesen új másik időszakban jelöljék meg, akkor kiváltképp lehetőség van arra, hogy a már megjelölt időszakot pontosítsák. Ha lehetőség van arra, hogy a jogi minősítést olyan jelentős mértékben módosítsák, hogy egy teljesen más és/vagy súlyosabb bűncselekmény miatt emelnek vádat, akkor kiváltképp lehetőség van arra, hogy a jogi minősítést kevésbé jelentős mértékben módosítsák, minek során megszüntetik a hiányosságokat, és kiegészítik a hiányzó elemeket.
- 31 A második vetület a 2017. évi reformig hatályos, az NPK jelenlegi változata által kifejezetten és többszörösen tiltott korábbi jogi helyzet alkalmazása lenne az

alábbi módon: a bíróság megszüntetné a bírósági eljárást, új vádirat elkészítése céljából visszautalná az ügyet az ügyész elé, majd az összes tanú újbóli kihallgatásával újraindulna a bírósági eljárás. Ehhez a kérdést előterjesztő bíróságnak mellőznie kellene a nemzeti jogszabály fent említett tilalmainak alkalmazását, és helyre kellene állítania a 2017-ig hatályos korábbi jogi helyzetet.

- 32 Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdés arra vonatkozik, hogy az első, a második vagy mindkét jogi megoldás összhangban áll-e az uniós joggal.
- 33 Mindkét kérdés szempontjából jelentőséggel bírnak a Charta 4[7]. cikke első és második bekezdésének a hatékony jogorvoslat és a tisztességes eljárás biztosítására vonatkozó rendelkezései. Ami az első kérdést illeti: ha a vádlott hiányos váddal szembesül, a bíróságnak pedig nincs lehetősége e hiba megszüntetésére, a vádlott ki van téve annak a veszélynek, hogy hiányos vád alapján ítélik el (vagyis olyan cselekményért, amely nem felel meg egy bűncselekmény jogszabályi követelményeinek), vagy olyan tényleges bűncselekmény miatt ítélik el, amelynek esetében először az ítéletből értesül arról, hogy e cselekménynek melyek a tényállási elemei. Az első esetben nem teljesül a bűncselekményi tényállás törvényességének követelménye, a második esetben pedig a vád valamennyi eleméről való tájékoztatás követelménye, amely körülmény az eljárás tisztességtelenségét eredményezi.
- 34 A második kérdés esetében azt kell megítélni, hogy a vádirat pontatlanságának és hiányosságának megszüntetése szempontjából szóba jövő két eljárási megoldás közül melyik felel meg leginkább a hatékony jogorvoslat és a tisztességes eljárás elvének.
- 35 A Charta 47. cikke második bekezdésének a büntetőügy észszerű időn belüli tárgyalására vonatkozó rendelkezése kizárólag a második kérdés szempontjából bír jelentőséggel. Ha a Bíróság megállapítja, hogy nem alkalmazható az ügyész elé az előkészítő tárgyalást követően történő visszautalás nemzeti tilalma, akkor ez az ügy visszautalásához, valamint szükségszerűen a bizonyításfelvétel teljes körű megismétléséhez és ennél fogva a büntetőeljárás aránytalan és szükségtelen elhúzódásához vezetne. Ha viszont a Bíróság véleménye szerint analógia útján az NPK 287. cikkét (a vád módosítása) kell alkalmazni a vádirat pontatlansága és hiányossága megszüntetésének eljárásjogi eszközeként, akkor e hibák a visszautalás szükségessége és a bizonyításfelvétel teljes körű megismétlése nélkül lennének megszüntethetők. Csak a védelem megfelelő indítványára lehetne további bizonyításfelvételt végezni.